

Znanje učenika Zdravstvene i veterinarske škole Dr. Andrije Štampara Vinkovci o spolno prenosivim bolestima

Bešlić, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Dental Medicine and Health Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:243:013671>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-27**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Dental Medicine and Health Osijek
Repository](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA DENTALNU MEDICINU I ZDRAVSTVO

OSIJEK

Diplomski sveučilišni studij Sestrinstvo

Ivana Bešlić

**ZNANJE UČENIKA ZDRAVSTVENE I
VETERINARSKJE ŠKOLE DR. ANDRIJE
ŠTAMPARA VINKOVCI O SPOLNO
PRENOSIVIM BOLESTIMA**

Diplomski rad

Slavonski Brod, 2022.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA DENTALNU MEDICINU I ZDRAVSTVO

OSIJEK

Diplomski sveučilišni studij Sestrinstvo

Ivana Bešlić

**ZNANJE UČENIKA ZDRAVSTVENE I
VETERINARSKE ŠKOLE DR. ANDRIJE
ŠTAMPARA VINKOVCI O SPOLNO
PRENOSIVIM BOLESTIMA**

Diplomski rad

Slavonski Brod, 2022.

Rad je ostvaren u: Zdravstvena i veterinarska škola Dr. Andrije Štampara Vinkovci

Mentor rada: Doc. dr. sc. Hrvoje Brkić

Rad ima 32 lista, 9 tablica i 1 sliku.

Znanstveno područje: Biomedicina i zdravstvo

Znanstveno polje: Javno zdravstvo i zdravstvena zaštita

Znanstvena grana: Javno zdravstvo

Zahvala

Zahvaljujem se mentoru doc. dr. sc. Hrvoju Brkiću na velikodušnoj pomoći, pristupačnosti i savjetima koji su mi pomogli tijekom izrade ovog diplomskog rada.

Osobito sam zahvalna svojoj obitelji koji su mi bili podrška tijekom studiranja. Veliko hvala prijateljima na savjetima i pomoći. Također hvala i radnim kolegama koji su izlazili u susret kada je trebalo.

Hvala Etičkom povjerenstvu Zdravstvene i veterinarske škole Dr. Andrije Štampara Vinkovci što je odobrilo provođenje istraživanja u njihovoj školi.

Na kraju, zahvaljujem se svim predavačima Diplomskog sveučilišnog studija Sestrinstvo na prenesenom znanju.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Reproktivno zdravlje	1
1.2. Adolescencija	1
1.3. Spolno prenosive bolesti	2
1.4. Rizično seksualno ponašanje	3
1.5. Prevenција	4
2. CILJ	6
3. ISPITANICI I METODE	7
3.1 Ustroj studije	7
3.2 Ispitanici	7
3.3 Metode	7
3.4 Statističke metode	7
4. REZULTATI	8
4.1. Osnovna obilježja ispitanika	8
4.2. Procjena znanja o spolno prenosivim bolestima te putevima prijenosa istih	10
5. RASPRAVA	16
6. ZAKLJUČAK	20
7. SAŽETAK	22
8. SUMMARY	23
9. LITERATURA	24
10. ŽIVOTOPIS	26

1. UVOD

1.1. Reproktivno zdravlje

Pojam reproduktivnog zdravlja prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji može se opisati kao stanje potpune fizičke, psihičke, socijalne i emocionalne dobrobiti, odnosi se na reproduktivno zdravlje u svim fazama života (1). Kada se radi o kvalitetnom reproduktivnom zdravlju pojedinaca ono podrazumijeva edukaciju o seksualnosti, spolnosti, te ponajprije o prevenciji nastanka spolno prenosivih bolesti. Seksualno tj. reproduktivno zdravlje utječe na cijelu zajednicu i dobrobit društvene sredine, stoga probleme u tom području možemo nazvati velikim javnozdravstvenim problemom današnjice. Manjak reproduktivnog zdravlja, odnosno neznanje, najčešće se očituje spolno prenosivim bolestima, neželjenim trudnoćama, seksualnim zlostavljanjem, pa u konačnici, i smrtnim ishodom (2). Svjetski dan spolnog zdravlja obilježava se 4. rujna u cijelom svijetu na sugestiju Svjetskog udruženja za seksualno zdravlje. Toga se dana organiziraju razne aktivnosti kojima je cilj promicanje spolnog i reproduktivnog zdravlja, poučavanje, informiranje i dodatno educiranje o važnosti razvijanja pozitivnog stava prema odgovornom spolnom ponašanju te krajnjem cilju sprječavanju spolno prenosivih bolesti (1).

1.2. Adolescencija

Adolescencija je razdoblje od 11. do 20. godine života. Nazivamo ju fazom sazrijevanja, ona je popraćena fizičkim, kognitivnim, psihosocijalnim, emocionalnim promjenama kao i promjenama u ponašanju te odlučivanje o vlastitom stilu života (2). Postoji korelacija između rizičnog ponašanja mladih, odnosno konzumacije alkohola, pušenja, promiskuitetnog ponašanja i spolno prenosivih bolesti, te neželjenih trudnoća. Kao jedno od glavnih razloga nastanka spolno prenosivih bolesti navode se rani ulazak u seksualne odnose, velik broj seksualnih partnera i neupotrebljavanje odgovarajuće zaštite (2). Istraživanja pokazuju kako se najviše spolno prenosivih bolesti javlja u razdoblju od 16. do 24. godine života (2, 3). Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji čak 20 % osoba koji su oboljeli od HIV-a su adolescenti, a na godišnjoj se razini smatra da od spolno prenosivih bolesti oboli jedan od dvadeset adolescenata svake godine (3).

1.3. Spolno prenosive bolesti

Spolno prenosive bolesti su bolesti koje se prenose s inficirane osobe na zdravu osobu najčešće putem izravnog spolnog kontakta. Nadalje, mogući putevi prijenosa su također oralni i analni. Između ostalog mogu se prenijeti putem posteljice, s majke na dijete ili tijekom poroda (2). Mladi ljudi spadaju u ranjivu skupinu za razvoj spolno prenosivih bolesti. Adolescenti, posebno studenti koji idu studirati u druge gradove dalje od svoje obitelji, češće su izloženi rizičnom seksualnom ponašanju. Razlog tome je što najčešće žive u iznajmljenim stanovima ili kućama i upoznaju veliki broj ljudi, te uslijed nedostatnog znanja stupaju u nezaštićene spolne odnose koji, u konačnici, mogu rezultirati infekcijom (4).

Najčešća spolno prenosiva bolest koja se javlja, a može se izliječiti je klamidija. Nadalje, u skupinu spolno prenosivih bolesti koje se mogu izliječiti također svrstavamo gonoreju i sifilis, dok virus humane imunodeficijencije (HIV), humani papiloma virus (HPV) i infekcija hepatitisom B spadaju u grupu spolno prenosivih bolesti koje se ne mogu izliječiti. Uzrokuje ih više od 30 patogenih mikroorganizama, a najčešći simptomi kod žena su vaginalni iscjedak, svrbež spolovila, otežano i bolno mokrenje i bol u donjem dijelu abdomena. Kod muškaraca simptomi često izostaju, a ako se pojave to može biti svrbež penisa, peckanje pri mokrenju te gnojni iscjedak (3).

U većini slučajeva spolno prenosive bolesti su asimptomatske i to otežava samu dijagnostiku (4). Postoje podaci da godišnje od spolno prenosivih bolesti oboli oko 400 milijuna odraslih osoba, one se javljaju najčešće kod osoba mlađih od 25 godina.

U Republici Hrvatskoj svake godine se registrira otprilike 700 slučajeva infekcija uzrokovanih klamidijom, ali možemo reći da je incidencija u opadanju s obzirom na prethodne godine (5). Hrvatska je zemlja s malenom incidencijom oboljelih od gonoreje, a u 2020. godini je u Hrvatskoj prijavljeno 12 slučajeva (6). Kada govorimo o HPV infekciji točan podatak o oboljelima nije dostupan jer se infekcije HPV-om u svakodnevnom radu ne prijavljuju. Kada se govori o raku vrata maternice, kao posljedica neliječene HPV infekcije, on je na trećem mjestu po pojavnosti kod žena u Hrvatskoj. Podaci HZJZ-a pokazuju da je 2020. godine prijavljeno 76 osoba zaraženo HIV-om, što Hrvatsku čini jednom od zemalja s vrlo niskom učestalosti HIV infekcije. Oboljelih od AIDS-a bilo je 12, a preminulo 5 (6).

Kao razlog zaraze najčešće dominira muški homoseksualni put prijenosa, nakon njega slijede osobe s čestim mijenjanjem spolnih partnera (5).

Kao posljedica neodgovornog seksualnog ponašanja, osim spolno prenosivih bolesti, problem je maloljetnička odnosno neželjena trudnoća (2). Ako se spolno prenosive bolesti ne uoče na vrijeme, odnosno ako se liječenje ne započne na odgovarajući način i u pravo vrijeme, to može dovesti do različitih zdravstvenih problema kao što je neplodnost, zloćudni tumori, uretralna stenoza, abortus, perinatalni i neonatalni morbiditet (3).

Žene koje su nekada u životu imale spolno prenosivu bolest imaju veći rizik za nastanak posljedica kao što su izvanmaternična trudnoća, neplodnost i rak vrata maternice (4). Mladi ne koriste kontracepciju zato što nisu dovoljno educirani, kako u školama tako i kod kuće o važnosti uporabe kontracepcije (2). U pojedinim državama svijeta razgovor o spolnosti s djecom se smatra tabu temom, kao najčešći razlog navode se kulturalne i vjerske barijere (3).

1.4. Rizično seksualno ponašanje

U grupu ljudi s povećanim rizikom za nastanak spolno prenosivih bolesti ubrajaju se prvenstveno mladi ljudi odnosno ponajprije adolescenti. Seksualno aktivni adolescenti, izloženiji su rizičnom seksualnom ponašanju te nastanku spolno prenosivih bolesti od odraslih ljudi, prvenstveno u tu grupu ubrajamo mladiće. Žena su, nažalost, fiziološki sklonije nastanku spolno prenosivih infekcija tijekom nezaštićenog spolnog odnosa. Adolescenti su najrizičnija skupina za prijenos spolno prenosivih bolesti. Danas mladi stupaju u spolne odnose zbog utjecaja društva, fiziološkog poriva, a ne kao prije zbog emocionalne povezanosti s partnerom. Danas adolescenti bez ustručavanja razgovaraju o seksualnosti, bilo to s prijateljima ili roditeljima, i taj podatak je jako dobar temelj za daljnji zdravstveni odgoj jer je otvorena komunikacija jako bitan čimbenik (7). Period seksualnog sazrijevanja povezan je s raznim psihičkim i fizičkim promjenama, interesom za suprotan spol, brigom za vlastiti izgled, prvim seksualnim iskustvom, ali i nedostatkom znanja koje može dovesti do rizičnog ponašanja (8).

Povećanje incidencije spolno prenosivih bolesti posljedica je povećane sklonosti promiskuitetnog ponašanja bez korištenja kondoma, drugi razlog povećane incidencije je svakako vezan uz nezainteresiranost većine stanovništva u borbi protiv ovih bolesti. Ovaj nedostatak interesa vezan uz ove bolesti povezan je s nedostatkom informacija posvećen ovoj temi, posebno od strane mladih ljudi (9).

1.5. Prevencija

Osiguravanje sveobuhvatne zdravstvene zaštite, edukacija i zdravstveni programi važne su mjere za sprječavanje spolno prenosivih bolesti (7).

Kako se određene vrste spolno prenosivih bolesti ne manifestiraju nikakvim simptomima i znakovima, javnost bi trebala imati znanje i biti educirana o važnosti redovitih ginekoloških pregleda, kao i redovitim pregledima kod urologa te o različitim spolno prenosivim bolestima (7).

Istodobno za provođenje preventivnih mjera važno je istaknuti čimbenike rizika za razvoj spolno prenosivih bolesti (7). Spolni je odgoj vrlo važan faktor spolnog odnosa. Najveći problem, odnosno rizični čimbenik, za nastanak spolno prenosivih bolesti u Hrvatskoj je nekorisćenje i zanemarivanje uporabe kontracepcije. Hrvatska je s tim podatkom daleko ispod prosjeka Europe. Sustavna je edukacija u školama vrlo važna. Škole u kojima bi se provodio spolni odgoj radile bi na podizanju svijesti učenika o spolno prenosivim bolestima i na taj način ih sprječavali. Mladi suzdržavanje od spolnog odnosa smatraju konzervativnim, ali to je daleko najbolji način prevencije spolno prenosivih bolesti (8). Vrlo važno kod sumnje na neku infekciju je imati liječnika kojem se mlade osobe mogu povjeriti. Pravo na reproduktivno zdravlje jedno je od općih ljudskih prava i ono obuhvaća prevenciju bolesti, edukaciju o seksualnom ponašanju i reprodukciji, savjetovanje o kontracepciji i njezinoj uporabi, zdravstvenu zaštitu žena tijekom trudnoće, poroda i babinja, dijagnostiku i liječenje bolesti (8).

Istraživanje koje je provedeno u Maleziji na studentima pokazuje da znanja o spolno prenosivim bolestima nedostaje (7). Primjerice, otprilike 90 % studenata je vjerovalo kako se spolno prenosive bolesti mogu prenijeti rukovanjem. Nadalje, polovica studenata nije znala kako neke spolno prenosive bolesti mogu biti asimptomatske. Provedeno je istraživanje na mladićima u dobi od 15 do 24 godine u 5 država, a zastrašujući je podatak kako je manje od polovine ispitanika znalo da je kondom jedna od mjera prevencije spolno prenosivih bolesti (7). Upravo zbog ovakvih poražavajućih rezultata istraživanja željela sam i sama provesti jedno kako bih dobila uvid u znanje učenika o spolno prenosivim bolestima. Podaci Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje ukazuju kako se za liječenje upalnih bolesti

zdjelice, koji su posljedica spolno prenosivih bolesti, na godišnjoj razini izdvoji 5 829 891 kn (5).

Troškovi u specijalističko konzilijarnoj zdravstvenoj zaštiti i dijagnostici iznose više od samog liječenja i to 8 474 615 kn (5).

Stoga provođenjem probira na spolno prenosive bolesti i rano prepoznavanje bolesti uvelike bismo postigli veće uštede u zdravstvenom sustavu (5). U Maleziji su koristili različite platforme kako bi osigurali informacije o seksualnom i reproduktivnom zdravlju mladih kroz školski nastavni, kao i program cjelokupne zajednice (7).

Kako je infekcija klamidijom jedna od najčešćih spolno prenosivih bolesti i veliki javno zdravstveni problem, Kaliterna je provela istraživanje na području Splitsko-dalmatinske županije u trajanju od 6 godina (10). Uzimala je uzorke brisa endocerviksa kod žena i uretre kod muškaraca. Prema provedenom istraživanju potvrđeno je kako se klamidijska infekcija pojavljuje češće u žena mlađih od 25 godina, u odnosu na žene starije životne dobi. Također, statistički značajna razlika bila je i kod muškaraca mlađih od 25. godine života. Kaliterna upozorava na važnost prevencije klamidijskih infekcija kroz primarnu zdravstvenu zaštitu kao što su edukacije u osnovnim i srednjim školama, te kroz sekundarnu zdravstvenu zaštitu tj. probirom na *Chlamydia trachomatis* jer bi tako prevenirali moguće komplikacije. Njeni rezultati upućuju na opravdanost uvođenja probira na klamidijsku infekciju u Hrvatskoj (10).

Iako smo u razdoblju velikog tehnološkog napretka, informacije o svemu, pa tako i o spolno prenosivim bolestima, su dostupne diljem interneta. Unatoč tome, danas u svijetu spolno prenosive bolesti i dalje predstavljaju veliki javnozdravstveni problem. Raniji ulazak u spolne odnose jedan je od mogućih objašnjenja povećanja spolno prenosivih bolesti. Prema istraživanju Protić većina adolescenata stupa u spolne odnose prije 16 godine života (8). Adolescenti ne žele koristiti kondome, te oni koji ih koriste, to rade prvenstveno iz razloga sprječavanja neželjene trudnoće, a ne spolno prenosivih bolesti. Mladići smatraju kondome teškima za uporabu, smanjuju spolni užitak te im je neugodno predložiti njihovu upotrebu. Mnogi adolescenti ne percipiraju opasnost i posljedice spolno prenosivih bolesti. Dakle, razumijevanje i prevencija među adolescentima predstavljaju kritični aspekt koji bi smanjio rizik od prijenosa, a time i učestalost bolesti (9).

2. CILJ

Cilj istraživanja je ispitati znanje učenika Zdravstvene i veterinarske škole Dr. Andrije Štampara Vinkovci o spolno prenosivim bolestima te putevima prijenosa istih.

Specifični ciljevi:

- a) ispitati u kojoj dobi učenici stupaju u spolne odnose
- b) ispitati znanje o simptomima spolno prenosivih bolesti
- c) ispitati znanje o putevima prijenosa spolno prenosivih bolesti
- d) saznati jesu li bili pod utjecajem alkohola prije zadnjeg spolnog odnosa
- e) saznati gdje se učenici informiraju o spolno prenosivim bolestima
- f) saznati postoji li razlika u točnim odgovorima o spolno prenosivim bolestima s obzirom na spol.

3. ISPITANICI I METODE

3.1 Ustroj studije

Provedeno je presječno istraživanje (11).

3.2 Ispitanici

Istraživanje je provedeno u Zdravstvenoj i veterinarskoj školi Dr. Andrije Štampara Vinkovci. U istraživanju su sudjelovali punoljetni učenici 4. i 5. razreda smjera medicinska sestra/tehničar opće njege, fizioterapeutski tehničar i veterinarski tehničar.

Istraživanje je provedeno na 121 ispitaniku, provedeno je u razdoblju od svibnja do lipnja 2022. godine. Ispitanici su anketne upitnike popunjavali online, a sudjelovanje u istraživanju bilo je dobrovoljno. U istraživanje su bili uključeni punoljetni učenici.

3.3 Metode

Istraživanje je provedeno anonimnim online anketnim upitnikom sastavljenim od 29 pitanja. U uvodnom dijelu ankete učenici su mogli pročitati sve informacije o istraživanju i postavljati pitanja. Prije ispunjavanja upitnika morali su dati pristanak i suglasnost za sudjelovanje u istraživanju. Prva skupina pitanja odnosila se na dob, spol, godine, mjesto stanovanja, uspjeh u školi, te smjer koji pohađaju. Nakon toga su slijedila pitanja o njihovom seksualnom ponašanju te o znanju o spolno prenosivim bolestima. Od učenika se očekivalo zaokružiti jedan, odnosno onaj odgovor koji smatraju točnim.

3.4 Statističke metode

Kategorički podaci su predstavljeni apsolutnim i relativnim frekvencijama. Razlike u kategoričkim varijablama testirane su χ^2 testom. Normalnost raspodjele numeričkih varijabli testirana je Shapiro - Wilkovim testom, a zbog razdiobe koja ne slijedi normalnu, podaci su opisani medijanom i granicama interkvartilnog raspona. Za testiranje razlika kontinuiranih varijabli koristili smo Mann Whitneyev U test i Kruskal Wallisov test. Sve P vrijednosti su dvostrane. Razina značajnosti je postavljena na Alpha = 0,05. Za analizu podataka korišten je statistički program MedCalc® Statistical Software version 20.100 (*MedCalc Software Ltd, Ostend, Belgium; <https://www.medcalc.org>; 202*

4. REZULTATI

4.1. Osnovna obilježja ispitanika

Istraživanje je provedeno na 121 ispitaniku, od kojih je 90 (74,4 %) djevojaka. Medijan dobi ispitanika je 18 godina (interkvartilnog raspona od 18 do 19 godina), u rasponu od 18. do 21. godine. Osnovna sociodemografska obilježja ispitanika nalaze se u tablici 1.

Tablica 1. Osnovna obilježja ispitanika

	Broj (%) ispitanika
Spol	
Mladići	31 (25,6)
Djevojke	90 (74,4)
Dob	
18 godina	72 (59,5)
19 godina	41 (33,9)
20 godina	7 (5,8)
21 godina	1 (0,8)
Žive u	
Grad	38 (31,4)
Selo	75 (62)
Prigradsko naselje	8 (6,6)
Uspjeh u školi prethodne godine	
Odličan (5)	56 (46,3)
Vrlo dobar (4)	60 (49,6)
Dobar (3)	4 (3,3)
Dovoljan (2)	1 (0,8)
Razred	
4. razred	94 (77,7)
5. razred	27 (22,3)
Smjer	
Medicinska sestra/ tehničar opće njege	81 (66,9)
Fizioterapeutski tehničar / tehničarka	25 (20,7)
Veterinarski tehničar/ tehničarka	15 (12,4)

Spolni odnos do sada je imalo 59 (48,8 %) ispitanika, od kojih je 5 (9 %) ispitanika prvi puta stupilo u spolni odnos s 15 godina i manje. Podaci o dosadašnjem seksualnom iskustvu nalaze se u tablici 2.

Tablica 2. Dosadašnje seksualno iskustvo

	Broj (%) ispitanika
Imali su spolni odnos	
Da	59 (49)
Ne	62 (51)
Dob u kojoj su prvi puta stupili u spolni odnos	
15 godina i manje	5 (9)
16 – 17 godina	23 (39)
18 i više godina	31 (53)
S koliko su partnera do sada imali spolne odnose	
Jedan	38 (66)
Dva	12 (21)
Tri i više	8 (14)
Bili su pod utjecajem alkohola/ droge neposredno prije spolnog odnosa	
Da	12 (20)
Ne	47 (80)
Zadnji put kad su imali spolni odnos koristili su neku od metoda kontracepcije	
Da	45 (76)
Ne	14 (24)
Koja metoda kontracepcije	
Prezervativ	37 (73)
Prekinuti snošaj	9 (7)
Kontracepcijske pilule	3 (6)
Drugo	2 (4)

Kako imaju dovoljno znanja o spolno prenosivim bolestima izjavila su 74 (61,2 %) ispitanika. Informacije o spolno prenosivim bolestima 63 (52,1 %) ispitanika pronalazi na internetu (Tablica 3).

Tablica 3. Samoprocjena znanja o spolno prenosivim bolestima

	Broj (%) ispitanika
Imaju dovoljno znanja o spolno prenosivim bolestima	74 (61,2)
Gdje pronalaze informacije o spolno prenosivim bolestima	
razgovor s liječnikom	5 (4,1)
razgovor s obitelji	6 (5)
razgovor s prijateljima	4 (3,3)
u školi	40 (33,1)
putem interneta	63 (52,1)
ništa od navedenog	3 (2,5)

4.2. Procjena znanja o spolno prenosivim bolestima te putevima prijenosa istih

Na pitanje da se ovulacija kod žena s urednim menstrualnim ciklusom događa otprilike 16. dan menstrualnog ciklusa točno je odgovorilo 84 (69,4 %) ispitanika, a da je netočno kako spolno prenosive bolesti uvijek imaju neke od simptoma po kojima čovjek može zaključiti da je obolio njih 78 (64,5 %). Uz navedene podatke podaci o znanju ispitanika o HIV-u, gonoreji i ostalim spolnim bolestima nalaze se u tablici 4.

Tablica 4. Prvi dio upitnika o spolno prenosivim bolestima

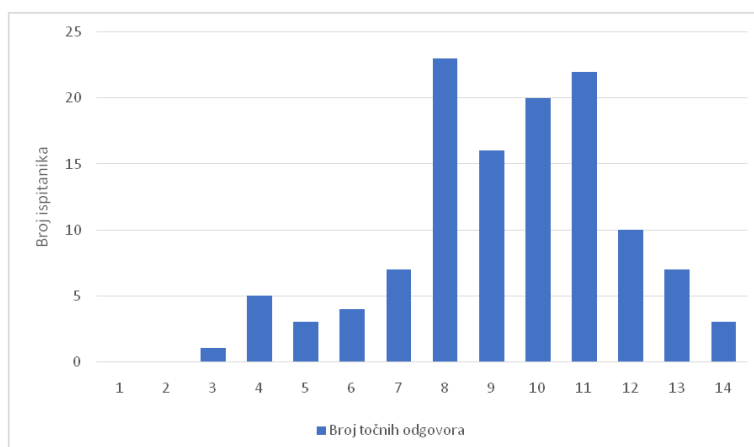
	Broj (%) ispitanika
Ako žena ima uredan menstrualni ciklus u trajanju od 30 dana, koji dan ciklusa će se najvjerojatnije dogoditi ovulacija?	
otprilike 5. dan menstrualnog ciklusa	28 (23,1)
*otprilike 16. dan menstrualnog ciklusa	84 (69,4)
otprilike 27. dan menstrualnog ciklusa	9 (7,4)
Spolno prenosive bolesti uvijek imaju neke od simptoma po kojima čovjek može zaključiti da je obolio	
Točno	43 (35,5)
*Netočno	78 (64,5)
Spolno prenosiva bolest koja se najčešće pojavljuje u današnje vrijeme je	
AIDS	58 (47,9)
*klamidija	20 (16,5)
HPV	33 (27,3)
gonoreja	10 (8,3)
Gonoreja je	
*spolno prenosiva bolest čiji je dominantan simptom zelenkastožućkast iscjedak iz mokraćne cijevi kod muškaraca	58 (47,9)
Gljivična infekcija genitalija	56 (46,3)
Spolno prenosiva bolest od koje obolijevaju samo žene	7 (5,8)
Koji su putevi prijenosa spolno prenosivih bolesti?	
Analni	3 (2,5)
Vaginalni	10 (8,3)
Oralni	0
Analni i vaginalni	32 (26,4)
*Sve navedeno	76 (62,8)
Virus humane imunodeficijencije (HIV) se može prenijeti	
Poljupcem	4 (3,3)
*Spolnim putem	100 (82,6)
Dodirom	2 (1,7)
Sve navedeno	15 (12,4)
Virus humane imunodeficijencije (HIV) se u potpunosti može izliječiti	
Točno	19 (15,7)
*Netočno	102 (84,3)
*točan odgovor	

Da uporaba prezervativa ne štiti 100% od nastanka spolno prenosivih bolesi zna 91 (75,2 %) ispitanik, dok su ostali podaci o spolno prenosivim bolestima dani u tablici 5.

Tablica 5. Drugi dio upitnika o spolno prenosivim bolestima

	Broj (%) ispitanika
Uporaba prezervativa 100% štiti od nastanka spolno prenosivih bolesi	
Točno	19 (15,7)
*Netočno	91 (75,2)
Rak vrata maternice uzrokuje	
HIV	19 (15,7)
*HPV	93 (76,9)
HCV	5 (4,1)
HBV	3 (2,5)
PAPA test služi za	
otkrivanje promjena na stanicama jajnika	12 (9,9)
*otkrivanje promjena na vratu maternice	97 (80,2)
otkrivanje promjena u rodnici	10 (8,3)
otkrivanje promjena na jajovodima	2 (1,7)
Nakon koliko vremena je potrebno ponoviti PAPA test ako je prethodni bio uredan?	
nakon 4 mjeseca	13 (10,7)
nakon 8 mjeseci	17 (14)
*nakon godinu dana	79 (65,3)
PAPA test se ne treba raditi sve dok žena/djevojka nema nekih simptoma koji bi	12 (9,9)
Uporaba hormonske kontracepcije štiti od nastanka spolno prenosivih bolesi	
Točno	22 (18,2)
*Netočno	99 (81,8)
Virus humane imunodeficijencije (HIV) može uzrokovati	
*AIDS	81 (66,9)
gonoreju	6 (5)
sifilis	12 (9,9)
hepatitis B	22 (18,2)
Zakruži spolno prenosivu bolest protiv koje postoji cjepivo	
sifilis	21 (17,4)
AIDS	15 (12,4)
*HPV	76 (62,8)
HIV	9 (7,4)
*točan odgovor	

Budući je svako pitanje u upitniku imalo i točan odgovor, a njihov je ukupan broj 14, a medijan točnih odgovora na našem uzorku je 10 točnih odgovora (interkvartilnog raspona od 8 do 11) točnih odgovora u rasponu od najmanje 3 do najviše svih 14 točnih odgovora (Slika 1).

Slika 1. Raspodjela ispitanika prema broju točnih odgovora o spolno prenosivim bolestima

Djevojke, u odnosu na mladiće, značajno više znaju da ovulacija nastupa otprilike 16. dan ciklusa (χ^2 test, $P = 0,04$); te da rak vrata maternice uzrokuje HPV (χ^2 test, $P = 0,001$).

Tablica 6. Razlike u točnim odgovorima u odnosu na spol

	Broj (%) ispitanika prema točnim odgovorima u odnosu na spol			P^*
	Mladići	Djevojke	Ukupno	
Ako žena ima uredan menstrualni ciklus u trajanju od 30 dana, koji dan ciklusa će se najvjerojatnije dogoditi ovulacija?(otprilike 16. dan menstrualnog ciklusa)	17 (55)	67 (74)	84 (69)	0,04
Spolno prenosive bolesti uvijek imaju neke od simptoma po kojima čovjek može zaključiti da je obolio(Netočno)	12 (39)	66 (73)	78 (65)	0,001
Spolno prenosiva bolest koja se najčešće pojavljuje u današnje vrijeme je (klamidija)	7 (23)	13 (14)	20 (17)	0,29
Gonoreja je (spolno prenosiva bolest čiji je dominantan simptom zelenkastožučkast iscjedak iz mokraćne cijevi kod muškaraca)	15 (48)	43 (48)	58 (48)	0,95
Koji su putevi prijenosa spolno prenosivih bolesti? (Sve navedeno)	18 (58)	58 (64)	76 (63)	0,53
Virus humane imunodeficijencije (HIV) se može prenijeti (spolnim putem)	22 (71)	78 (87)	100 (83)	0,04
Virus humane imunodeficijencije (HIV) se u potpunosti može izliječiti(Netočno)	22 (71)	80 (89)	102 (84)	0,02
Uporaba prezervativa 100% štiti od nastanka spolno prenosivih bolesti(Netočno)	21 (68)	70 (78)	91 (75)	0,26
Rak vrata maternice uzrokuje (HPV)	17 (55)	76 (84)	93 (77)	0,001
PAPA test služi za(otkrivanje promjena na vratu maternice)	22 (71)	75 (83)	97 (80)	0,14
Nakon koliko vremena je potrebno ponoviti PAPA test ako je prethodni bio uredan?(nakon godinu dana)	18 (58)	61 (68)	79 (65)	0,33
Uporaba hormonske kontracepcije štiti od nastanka spolno prenosivih bolesti(Netočno)	24 (77)	75 (83)	99 (82)	0,46
Virus humane imunodeficijencije (HIV) može uzrokovati(AIDS)	20 (65)	61 (68)	81 (67)	0,74
Zaokruži spolno prenosivu bolest protiv koje postoji cjepivo(HPV)	20 (65)	56 (62)	76 (63)	0,82

* χ^2 test

Učenici 5. razreda, u odnosu na učenike 4. razreda, značajno više znaju da se virus humane imunodeficijencije (HIV) se može prenijeti spolnim putem (χ^2 test, $P = 0,04$), da se PAPA test mora ponoviti svake godine (χ^2 test, $P = 0,001$) (Tablica 7).

Tablica 7. Razlike u točnim odgovorima u odnosu na razred koji pohađaju

	Broj (%) ispitanika prema točnim odgovorima u odnosu na spol			P*
	4. razred	5. razred	Ukupno	
Ako žena ima uredan menstrualni ciklus u trajanju od 30 dana, koji dan ciklusa će se najvjerojatnije dogoditi ovulacija? (otprilike 16. dan menstrualnog ciklusa)	65 (69)	19 (70)	84 (69)	0,90
Spolno prenosive bolesti uvijek imaju neke od simptoma po kojima čovjek može zaključiti da je obolio (Netočno)	58 (62)	20 (74)	78 (64)	0,24
Spolno prenosiva bolest koja se najčešće pojavljuje u današnje vrijeme je (klamidija)	15 (16)	5 (19)	20 (17)	0,75
Gonoreja je (spolno prenosiva bolest čiji je dominantan simptom zelenkastožućkast iscjedak iz mokraćne cijevi kod muškaraca)	43 (46)	15 (56)	58 (48)	0,37
Koji su putevi prijenosa spolno prenosivih bolesti? (Sve navedeno)	58 (62)	18 (67)	76 (63)	0,64
Virus humane imunodeficijencije (HIV) se može prenijeti (spolnim putem)	74 (79)	26 (96)	100 (83)	0,04
Virus humane imunodeficijencije (HIV) se u potpunosti može izliječiti (Netočno)	81 (86)	21 (78)	102 (84)	0,29
Uporaba prezervativa 100% štiti od nastanka spolno prenosivih bolesti (Netočno)	72 (77)	19 (70)	91 (75)	0,51
Rak vrata maternice uzrokuje (HPV)	69 (73)	24 (89)	93 (77)	0,09
PAPA test služi za (otkrivanje promjena na vratu maternice)	73 (78)	24 (89)	97 (80)	0,20
Nakon koliko vremena je potrebno ponoviti PAPA test ako je prethodni bio uredan? (nakon godinu dana)	54 (57)	25 (93)	79 (65)	0,001
Uporaba hormonske kontracepcije štiti od nastanka spolno prenosivih bolesti (Netočno)	75 (80)	24 (89)	99 (82)	0,40
Virus humane imunodeficijencije (HIV) može uzrokovati (AIDS)	61 (65)	20 (74)	81 (67)	0,37
Zaokruži spolno prenosivu bolest protiv koje postoji cjepivo (HPV)	53 (56)	23 (85)	76 (63)	0,006

* χ^2 test

Medicinske sestre/ tehničari značajnije više znaju odgovor na pitanje što je gonoreja (χ^2 test, $P = 0,006$) i da se virus humane imunodeficijencije (HIV) se može prenijeti spolnim putem (χ^2 test, $P < 0,001$). Fizioterapeutske tehničari / tehničarke značajnije više znaju da su putevi prijenosa spolno prenosivih bolesti analni, vaginalni i oralni put (χ^2 test, $P = 0,04$). Ispitanici koji pohađaju smjer veterinarski tehničar/ tehničarka značajno više znaju da je klamidija spolno prenosiva bolest koja se najčešće pojavljuje u današnje vrijeme (χ^2 test, $P = 0,04$), a značajno najmanje znaju da se HIV ne može u potpunosti izliječiti (χ^2 test, $P = 0,04$) i da prezervativi ne štite 100 % (χ^2 test, $P = 0,007$) (Tablica 8).

Tablica 8. Razlike u točnim odgovorima u odnosu na smjer koji pohađaju

	Broj (%) ispitanika prema točnih odgovorima u odnosu na smjer			Ukupno	P*
	Med. sestra/ tehničar	Fizioterapeutske tehničar/ tehničarka	Veterinarski tehničar/ tehničarka		
Ako žena ima uredan menstrualni ciklus u trajanju od 30 dana, koji dan ciklusa će se najvjerojatnije dogoditi ovulacija? (otprilike 16. dan menstrualnog ciklusa)	55 (68)	20 (80)	9 (60)	84 (69)	0,38
Spolno prenosive bolesti uvijek imaju neke od simptoma po kojima čovjek može zaključiti da je obolio (Netočno)	57 (70)	14 (56)	7 (47)	78 (64)	0,14
Spolno prenosiva bolest koja se najčešće pojavljuje u današnje vrijeme je (klamidija)	14 (17)	1 (4)	5 (33)	20 (17)	0,04
Gonoreja je (spolno prenosiva bolest čiji je dominantan simptom zelenkastožućkast iscjedak iz mokraćne cijevi kod muškaraca)	46 (57)	5 (20)	7 (47)	58 (48)	0,006
Koji su putevi prijenosa spolno prenosivih bolesti? (Sve navedeno)	46 (57)	21 (84)	9 (60)	76 (63)	0,04
Virus humane imunodeficijencije (HIV) se može prenijeti (spolnim putem)	75 (93)	16 (64)	9 (60)	100 (83)	<0,001
Virus humane imunodeficijencije (HIV) se u potpunosti može izliječiti (Netočno)	68 (84)	24 (96)	10 (67)	102 (84)	0,04
Uporaba prezervativa 100% štiti od nastanka spolno prenosivih bolesti (Netočno)	61 (75)	23 (92)	7 (47)	91 (75)	0,007
Rak vrata maternice uzrokuje (HPV)	66 (81)	17 (68)	10 (67)	93 (77)	0,19
PAPA test služi za (otkrivanje promjena na vratu maternice)	61 (75)	23 (92)	13 (87)	97 (80)	0,17
Nakon koliko vremena je potrebno ponoviti PAPA test ako je prethodni bio uredan? (nakon godinu dana)	57 (70)	12 (48)	10 (67)	79 (65)	0,12
Uporaba hormonske kontracepcije štiti od nastanka spolno prenosivih bolesti (Netočno)	66 (81)	21 (84)	12 (80)	99 (82)	>0,99
Virus humane imunodeficijencije (HIV) može uzrokovati (AIDS)	57 (70)	12 (48)	12 (80)	81 (67)	0,07
Zaokruži spolno prenosivu bolest protiv koje postoji cjepivo (HPV)	54 (67)	14 (56)	8 (53)	76 (63)	0,45

* χ^2 test

Prema broju točnih odgovora možemo zaključiti da značajno bolje znanje pokazuju djevojke u odnosu na mladiće (Mann Whitney U test, $P = 0,005$), ispitanici koji su prethodne godine imali odličan uspjeh (Kruskal Wallis test, $P < 0,001$), te ispitanici koji pohađaju 5. razred (Mann Whitney U test, $P = 0,004$), dok u ostalim obilježjima nema značajnih razlika u broju točnih odgovora (Tablica 9).

Tablica 9. Znanje o spolno prenosivim bolestima i putevima prijenosa istih

	Medijan (interkvartilni raspon) broja točnih odgovora	<i>P</i>
Spol		
Mladići	8 (6 – 10)	0,005*
Djevojke	10 (8 – 11)	
Dob		
18 godina	9 (8 – 11)	0,10 [†]
19 godina	10 (8 – 11)	
20 godina	11 (10 – 13)	
21 godina	12 (12 – 12)	
Žive u		
Grad	9 (8 – 11)	0,82 [†]
Selo	10 (8 – 11)	
Prigradsko naselje	10 (8 – 11)	
Uspjeh u školi prethodne godine		
dovoljan (2)	4 (4 – 4)	<0,001[†]
dobar (3)	6 (4 – 9)	
vrlo dobar (4)	9 (8 – 11)	
odličan (5)	10 (9 – 12)	
Razred		
4. razred	9 (8 – 11)	0,004*
5. razred	11 (9 – 12)	
Smjer		
Medicinska sestra/ tehničar opće njege	10 (8 – 11)	0,21 [†]
Fizioterapeutski tehničar / tehničarka	9 (8 – 10)	
Veterinarski tehničar/ tehničarka	10 (5 – 11)	

*Mann Whitney U test; [†]Kruskal Wallis test

5. RASPRAVA

Istraživanje je provedeno na 121 učeniku od kojih je više bilo djevojaka, njih 74,4 %. Ispitivanje se provodilo tijekom svibnja i lipnja 2022. godine u Zdravstvenoj i veterinarskoj školi dr. Andrije Štampara Vinkovci. Ispitanici su bili u dobi od 18 do 21 godine. Medijan dobi bio je 18 godina, što vrlo važno jer je cilj ispitati znanje adolescenata u navedenoj školi. Istraživanje je obuhvatilo učenike 4. i 5. razreda, od kojih je više bilo učenika 4. razreda, njih 77,7 %.

U ovom je istraživanju bio gotovo identičan broj učenika koji su imali i koji nisu imali spolni odnos. Najveći broj učenika prvi spolni odnos je imao s 18 godina, njih 53 %, dok je 9 % učenika imalo spolni odnos s 15 godina. Prema istraživanju koje su provele Petani i Vulin na 100 učenika u srednjoj školi u Biogradu dob prvog seksualnog iskustva bila je 16 godina. U njihovom istraživanju puno više mladića je bilo spolno aktivno za razliku od djevojaka, njihovo istraživanje je provedeno u Gimnaziji i Ekonomskoj školi (12). U istraživanju autora Karabegović koje je provedeno u Medicinskoj školi u Zagrebu na 247 učenika dobila je podatak da je do sada samo 32,8 % učenika imalo spolne donose te da je najčešća dob kad su stupili u prvi spolni odnos bila 17 godina (13). Također, u drugim istraživanjima provedenim u Hrvatskoj, adolescenti su prvi spolni odnos najčešće imali sa 16 godina (14, 15, 16).

U ovom je istraživanju velika većina učenika do sada imala samo jednog partnera s kojim je imala spolne odnose, njih 66 %. Prema istraživanju Trubelja i Sambolec u Srednjoj školi u Varaždinu učenici su najčešće do sada imali 1-3 spolna partnera (14), dok se u istraživanju Dabe i suradnika pokazalo kako su mladići drugog razreda srednje škole imali 3 i više spolnih partnera (15). Ovim rezultatima možemo potvrditi kako starija dob ne znači i više seksualnih partnera, jer to vjerojatno ovisi o samoj osobi, njenim stavovima, obitelji i društvu u kojem se kreće. Mladi jedni druge nagovaraju na neka ponašanja, pa oni povodljiviji često popuštaju pod utjecajem drugih.

U ovom istraživanju 20% učenika bilo je pod utjecajem alkohola/droge neposredno prije spolnog odnosa. Prema istraživanju Mađarac i suradnika u srednjoj školi u Karlovcu 16,7 % učenika Ekonomske škole i 23,2 % učenika Medicinske škole imalo je seksualni odnos pod utjecajem alkohola ili droge (16). U istraživanju Petani i Vulin kao razlog stupanja u spolne odnose 23 % ispitanika je navelo utjecaj alkohola ili droge (12). Također, u provedenom istraživanju u Medicinskoj školi u Vinkovcima učenici su također stupali u spolne odnose pod utjecajem alkohola.

Ovime se potvrđuje kako mladi koji konzumiraju alkohol i druge psihoaktivne tvari češće ulaze u rizične spolne odnose, i posljedično tome mogu nastati spolno prenosive bolesti. Zanimljivost je da su svi ispitanici u istraživanju autorica Petani i Vulin koji su naveli da su stupili u spolni odnos pod utjecaj alkohola muškog spola (12). U istraživanju Dabe i suradnika, koji su ispitivali znanje učenika drugih razreda u nekoliko srednjih škola, 79 % djevojaka kao razlog stupanja u spolne odnose navode ljubav, dok mladići najčešće navode fiziološke potrebe. Pod utjecajem alkohola spolni odnos imalo je 62 % ispitanika, dok je pod utjecajem droga za vrijeme spolnog odnosa bilo 11,9 % ispitanika (15). Navedena istraživanja potvrđuju zapravo kako djevojke ulaze u spolne odnose zbog emocionalnih razloga, dok mladići to čine zbog fizioloških potreba (12, 15).

76 % učenika je koristilo kontracepciju tijekom zadnjeg spolnog odnosa, najviše učenika, njih 73 % je koristilo prezervativ. U istraživanju Trubelja i Samolec zanimljivo je da svi ispitanici koji su spolno aktivni koriste neku od vrsta zaštite (14). Također, u drugim istraživanjima najčešća vrsta korištene kontracepcije je prezervativ, zatim slijedi kontracepcijska pilula te metoda prekinutog snošaja (3, 8, 12, 13).

Zanimljiv je podatak o programima za edukaciju i prevenciju spolno prenosivih bolesti u Maleziji. Programi su ponajprije bili usmjereni na adolescente u školama i na njihovo seksualno i reproduktivno zdravlje, tako da se seksualni odnosno reproduktivni odgoj implementira u određene školske predmete kao što su biologija, zdravlje obitelji, islamski odgoj, moralni, tjelesni i zdravstveni odgoj. Razvijen je i Nacionalni Strateški plan za sprječavanje AIDS-a (NSPEA) 2016.-2030., koji podrazumijeva da svaka škola ima jedan obavezan predmet koji bi educirao učenike ili studente o seksualnom i reproduktivnom zdravlju s naglaskom na spolno prenosive bolesti. Projekt ima za cilj smanjenje HIV-a/AIDS-a uključivanjem raznih vladinih i neprofitnih organizacija u aktivnosti kao što su probir na navedene bolesti, zdravstveni odgoj, usluge savjetovanja i liječenja, također radi se na potpori i skupljanju sredstava za preventivne mjere, u obliku kupnje kondoma i podjele mladima (7). Ovakve bi mjere znatno pomogle Hrvatskoj, ali i drugim zemljama u sprječavanju nastanka spolno prenosivih bolesti. Ujedno bismo adolescentima možda s financijske strane to i olakšali, jer neki od njih ne žele kupovati prezervative upravo iz razloga njihove visoke cijene.

U ovom istraživanju učenici misle kako imaju dovoljno znanja o spolno prenosivim bolestima, njih 61,2 %. Na pitanje gdje pronalaze informacije o spolno prenosivim bolestima

najčešće su odgovorili: putem interneta, njih 52,1 %, nakon toga 33,1 % učenika o spolno prenosivim bolestima se informira u školi. Podaci pokazuju da se u školama uči o spolnim bolestima. Učenici iz vinkovačke Medicinske škole većinom se informiraju putem interneta i u školi, kao i učenici varaždinske Medicinske škole, dok učenici iz Biograda najčešće o spolnosti razgovaraju s prijateljima, pa tako i o spolno prenosivim bolestima (12, 13). Za razliku od Hrvatske, u Tanzaniji učenici informacije o spolno prenosivim bolestima dobivaju od svojih učitelja i preko medija (3). Prevencija je spolno prenosivih bolesti jako bitna, svakako u školama, kod kuće, s liječnicima i medicinskim sestrama treba više razgovarati o spolnosti i o bolestima te stvoriti dobar profesionalni odnos kako bi se kasnije u budućnosti, ako se pojave problemi, adolescenti mogli obratiti bez ikakvog ustručavanja i srama. Važnu ulogu u edukaciji populacije, pa tako i adolescenata, trebale bi imati prvostupnice odnosno magistre sestrinstva.

U 14 pitanja o spolno prenosivim bolestima medijan točnih odgovora je 10, što znači kako učenici Zdravstvene i veterinarske škole Dr. Andrije Štampara Vinkovci imaju dobro znanje o spolno prenosivim bolestima. Znatno bolje znanje su pokazale djevojke koje su imale u prosjeku 8-11 točnih odgovora, od ukupnih 14.

Na pitanje kada se događa ovulacija u urednom menstrualnom ciklusu koji traje 30 dana, 69,4 % ispitanika točno je odgovorilo da se ovulacija događa otprilike 16. dana menstrualnog ciklusa. Zanimljiv podatak je da su učenice znatno bolje znale ovo pitanje od učenika. To je zato što bolje poznaju funkciju svog reproduktivnog sustava. U istraživanju Dabo i suradnika na slično pitanje o plodnosti žene točan odgovor je dalo 52 % ispitanika, zanimljivo je da također u tom istraživanju kao i u ovom većina djevojaka, njih 78 % znalo točan odgovor dok je točan odgovor na ovo pitanje dalo samo 22 % mladića (15). U istraživanju Protića i suradnika ispitanici smatraju da se ovulacija događa 14. dana svakog menstrualnog ciklusa neovisno o trajanju, dok je u istraživanju Filipovića i suradnika čak 73 % učenika odgovorilo točno da se ovulacija događa u sredini menstrualnog ciklusa (8, 2).

64,5 % učenika Zdravstvene i veterinarske škole zna da sve spolno prenosive bolesti nemaju simptome po kojima bi ih mogli prepoznati. Na ovo pitanje djevojke pokazuju bolje znanje od mladića. 47,9 % učenika misli da je AIDS jedna od najčešćih spolno prenosivih bolesti današnjice, a to je zapravo klamidija. Danas se puno više govori o AIDS-u nego o drugim spolno prenosivim bolestima. 62 % ispitanika zna da su putevi prijenosa spolno prenosivih

bolesti vaginalni, analni i oralni. Stoga ne čudi da učenici znaju kako se prenosi HIV, njih 82,6 % znalo je da se prenosi spolnim putem.

U drugom istraživanju studenti Sestrinstva su naveli da se on prenosi fekooralnim putem, što nije točno (13). Učenici su bolje educirani od studenata Sestrinstva o putevima prijenosa HIV-a.

Na slično pitanje u istraživanju u srednjoj školi u Biogradu učenici su znali točan odgovor da se HIV prenosi iglom i štrcaljkom i spolnim putem (12). HIV je bolest o kojoj se puno govori i rezultati ostalih istraživanja trebali bi biti puno bolji. Na postavljeno pitanje je li HIV u potpunosti izlječiv, 84,3 % učenika znalo je točan odgovor. Na ova pitanja i mladići i djevojke su većinom dali točan odgovor. U drugom istraživanju studenti Sestrinstva nisu znali odgovor na ovo pitanje, točnije njih 43,8 % što je zaista poražavajuće (17).

Na postavljeno pitanje da uporaba prezervativa 100 % štiti od nastanka spolno prenosivih bolesti 75,2 % učenika smatra to netočnim odgovorom. Također 81,8 % učenika je znalo da uporaba hormonske kontracepcije ne štiti od spolno prenosivih bolesti. Možemo reći da imaju znanje o kontracepciji, odnosno njenoj zaštiti. U nekim istraživanjima učenici smatraju da prezervativ u potpunosti štiti od nastanka spolno prenosivih bolesti, što nije točno jer se neke bolesti prenose npr. kontaktom koža na kožu (8, 15). Prema podacima Aids Care Education Training (ACET) sigurnost kondoma ovisi o njegovom proizvođaču i načinu uporabe i čuvanja, smatra se da on štiti od 85-98%. Što daje odgovor na pitanje da kondom ne štiti 100 % od spolno prenosivih bolesti, nego se može reći da kondom znači sigurniji spolni odnos. Vrlo je važno napomenuti da je kondom, iako u potpunosti ne štiti od spolno prenosivih bolesti, jednako dobra zaštita od neželjene trudnoće. Kao najučinkovitija metoda koja će spriječiti nastanak svih spolno prenosivih bolesti smatra se apstinencija (8). Nažalost mladi tu opciju ne bi uzeli u obzir - u ovom istraživanju 51 % učenika još nije imalo spolne odnose. Zato je prevencija jako važna, kao i edukacija mladih ljudi o bolesti, načinu zaštite i putevima prijenosa. Trebala bi započeti od najranije životne dobi, odnosno prije prvog spolnog odnosa. Prevencija je ključna kako bi se smanjio teret zdravstvenom sustavu. U Hrvatskoj postoje edukacije u smislu internetskih stranica, ali nisam pronašla podatak o provođenju seksualnog odgoja u školama.

Na pitanje što uzrokuje rak vrata maternice, 76,9 % učenika je znalo da je to HPV. Učenici 5. razreda znali su bolje odgovoriti na ovo pitanje, kao i medicinske sestre/ tehničari za razliku od veterinarara i fizioterapeuta. To je vjerojatno tako jer medicinske sestre u 5. razredu imaju

Ginekološku zdravstvenu njegu u kojoj uče o spolno prenosivim bolestima pa tako i o HPV-u. Između ostalog, učenice su pokazale znatno bolje znanje na ovo pitanje od učenika.

U ostalim istraživanjima većina je učenika također davala točan odgovor na postavljeno pitanje, no postoji nekolicina učenika koja misli kako rak vrata maternice uzrokuje HIV, a također je i u ovom istraživanju drugi najčešći odgovor bio da HIV uzrokuje rak vrata maternice (12).

U istraživanju Dabe i suradnika učenici drugog razreda srednje škole nisu znali što uzrokuje rak vrata maternice, jer nisu dovoljno informirani (15).

U ovom istraživanju tek malo više od polovice učenika zna da postoji cjepivo protiv HPV. Poznato je da HPV cjepivo ne štiti od svih tipova nego samo od 4 najvažnija tipa koji su uzrok 70 % karcinoma vrata maternice te 90 % genitalnih bradavica (8). U istraživanju Lokea i suradnika koji su pretražili 5 baza podataka u razdoblju od 2006. do 2015. kako bi procijenili odaziv na cijepljenje te procijenili svijest i znanje o HPV-u na području Amerike, Europe, Azije i Australije. Zanimljivo je da najveću stopu cijepljenja adolescenata protiv HPV-a ima Škotska i Velika Britanija, a u Njemačkoj je odaziv bio malo manji od 50%, a najmanji odaziv je bio Hong Kongu otprilike 2,4 %. Procijepljenost protiv HPV-a u Hrvatskoj je 30 %. Zanimljivo je reći da velika većina ispitanika posjeduje znanje o HPV-u (18). U današnje vrijeme su dostupni razni izvori informacija, postoje javnozdravstveni podaci na internetu putem kojih se svi ljudi educiraju o temama koje ih zanimaju, pa tako i mladi o spolno prenosivim bolestima. U istraživanju su se osvrnuli i na roditelje koji su morali dati pristanak za cijepljenje djece, potvrđeno je da je preporuka liječnika u 1/3 slučajeva presudila cijepljenju. Roditelji smatraju da su liječnici i zdravstveno osoblje glavni izvor informacija od najvećeg povjerenja i da su njihove preporuke bile glavni razlog za cijepljenje djece protiv HPV-a. Također kao razlog cijepljenja navodio se program cijepljenja u školama, što u Hrvatskoj još ne postoji, a upravo zbog tog programa postignuta je stopa cijepljenja od 65,1 % do 94,4 % (18).

U ovom istraživanju 80,2 % učenika zna za što služi PAPA test, no samo 65,3 % učenika zna kako se on mora ponavljati svakih godinu dana. Bolje znanje o vremenu kada se PAPA test ponavlja su pokazali 5. razredi, za razliku od 4.. Razlog tome je što su 5. razredi imali ginekološku zdravstvenu njegu i jer su učenice 5. razreda već obavljale preventivne ginekološke preglede.

6. ZAKLJUČAK

Na temelju provedenog istraživanja mogu se izvesti sljedeći zaključci:

- Najčešća dob stupanja u spolni odnos učenika i učenica Zdravstvene i veterinarske škole Dr. Andrije Štampara Vinkovci je 18 godina.
- Najčešća korištena vrsta zaštite je prezervativ, koristi ga 73% učenika.
- 64,5 % učenika je znalo da spolno prenosive bolesti nemaju uvijek simptome po kojima bi ih mogli prepoznati.
- Medijan točnih odgovora je 10 od ukupno 14 odgovora, učenici imaju dobro (3) znanje o spolno prenosivim bolestima.
- 62,8 % učenika zna kako su putevi prijenosa spolno prenosivih bolesti analni, vaginalni i oralni.
- 20 % učenika je bilo pod utjecajem alkohola neposredno prije zadnjeg spolnog odnosa.
- Informacije o spolno prenosivim bolestima najčešće pronalaze putem interneta.
- U provedenom istraživanju djevojke su za razliku od mladića dale više točnih odgovora na pitanja o ovulaciji, simptomima spolno prenosivih bolesti, putevima prijenosa HIV-a, te o uzroku raka vrata maternice.

7. SAŽETAK

Cilj istraživanja: Ispitati znanje učenika Zdravstvene i veterinarske škole Dr. Andrije Štampara Vinkovci o spolno prenosivim bolestima te putevima prijenosa istih. Specifični ciljevi su: ispitati u kojoj dobi učenici stupaju u spolne odnose, saznati jesu li bili pod utjecajem alkohola prije zadnjeg spolnog odnosa i saznati gdje se informiraju o spolno prenosivim bolestima.

Nacrt studije: Presječno istraživanje.

Ispitanici i metode: Istraživanje je provedeno na 121 ispitaniku u Zdravstvenoj i veterinarskoj školi Dr. Andrije Štampara Vinkovci. U istraživanju su sudjelovali punoljetni učenici 4. i 5. razreda smjera medicinska sestra/tehničar opće njege, fizioterapeutski tehničar i veterinarski tehničar. Istraživanje je provedeno anonimnim online anketnim upitnikom sastavljenim od 29 pitanja, a sudjelovanje u istraživanju bilo je dobrovoljno.

Rezultati: U istraživanju je sudjelovalo 31 muških i 90 ženskih ispitanika. Spolne odnose do sada je imalo 49 % ispitanika. Kako imaju dovoljno znanja o spolno prenosivim bolestima izjavila su 74 ispitanika. Svako pitanje o spolno prenosivim bolestima u upitniku imalo je točan odgovor, a njihov je ukupan broj 14, a medijan točnih odgovora na našem uzorku je 10 točnih odgovora.

Zaključak: Učenici Zdravstvene i veterinarske škole Dr. Andrije Štampara Vinkovci imaju dobro znanje o spolno prenosivim bolestima. Najčešća dob stupanja u spolne odnose je s 18 godina, a kao vrstu zaštite najčešće koriste prezervativ. Učenici informacije o spolno prenosivim bolestima najčešće pronalaze putem interneta. Znatno bolje znanje su pokazale djevojke u odnosu na mladiće, te 5. razredi u odnosu na 4.

Ključne riječi: adolescencija; rizično spolno ponašanje; spolno prenosive bolesti; spolnost

8. SUMMARY

Knowledge of students from the Health and Veterinary High School Dr. Andrija Štampar Vinkovci regarding sexually transmitted diseases

Objectives: Examine the knowledge of the students from the Health and Veterinary High School Dr. Andrija Štampar Vinkovci regarding sexually transmitted diseases as well as their ways of transmission. The specific objectives are to examine the age at which students engage in sexual relations, find out whether they were under the influence of alcohol before their last sexual encounter and find out where they are informed regarding sexually transmitted diseases.

Study design: Cross-sectional research.

Participants and methods: The research was conducted on 121 respondents in the Health and Veterinary High School Dr. Andrija Štampar Vinkovci. Adult students from the 4th and 5th years participated in the research, in the programs medical nurse/technician of general healthcare, physiotherapy technicians and veterinary technicians. The research was carried out using an anonymous online survey consisting of 29 questions, and participation in the research was voluntary.

Results: Thirty-one male and ninety female respondents participated in the research. 49% of the respondents have had sexual relations until now. Seventy-four respondents stated that they have enough knowledge regarding sexually transmitted diseases. Every question about sexually transmitted diseases in the survey had a correct answer, and their total number is 14, and the median of correct answers in our sample is 10 correct answers.

Conclusion: The students of the Health and Veterinary High School Dr. Andrija Štampar Vinkovci have a good knowledge of sexually transmitted diseases. The most common age of entering sexual relations is 18, and the most common type of protection used is a condom. Students most often find information regarding sexually transmitted diseases on the Internet. The females showed a significantly higher level of knowledge than the males, as well as the 5th year students compared to the 4th.

Key words: adolescence; risky sexual behaviour; sexuality; sexually transmitted diseases

9. LITERATURA

1. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Svjetski dan spolnog zdravlja. Dostupno na adresi: <https://www.hzjz.hr/dogadaj/svjetski-dan-spolnog-zdravlja/> Datum pristupa: 26.06.2022.
2. Filipović T, Puharić Z, Puharić D, Gašić M. Attitudes and Knowledge of Students on Sexuality in Three Secondary Schools. *Croat Nurs J.* 2020;4(2):157-164.
3. Kavana JN. Assesment Of Knowledge, Attitude and Prevntive Practice towards Sexually Transmitted Infections amond Secondary School Students in Mlimba Division, Ifikara, Tanzania. *International Journal of Sexually Transmitted Disease.* 2021;1(1):20-27.
4. Kassie AA, Gudayu TW, Araya BM. Knowledge, Attitude, and Preventive Practices towards Sexually Transmitted Infections among Preparatory School Students in Wesr Gojjam Zone, Ethiopia. *Public Health.* 2020;2020:1-9.
5. Jarmanović I. Javnozdravstveno značenje spolno prenosivih infekcija u Dubrovačkoneretvanskoj županiji The public health significance of sexually transmitted infections in the DubrovnikNeretva County. *Sestrinski glasnik.* 2018;23(1):46-49.
6. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2020. - tablični prikaz. Dostupno na adresi: <https://www.hzjz.hr/hrvatski-zdravstveno-statisticki-ljetopis/hrvatski-zdravstveno-statisticki-ljetopis-za-2020-tablicni-podaci/> Datum pristupa: 26.06.2022.
7. Manson N, Ahmad N, Rahman HA. Determinants of knowledge on sexually transmitted infections among studnets in public higher education institutions in Melaka state, Malaysia. *PLoS One.* 2020;15(10):1-16.
8. Protić D. Spolnost i adolescencija. *Nastavnička revija.* 2020;1(1):21-39.
9. Visalli G, Picerino I, Vita G, Spataro P, Bertuccio MP. Knowledge of sexually transmitted infections among younger subjects of the city of Messina (Sicily). *J Prev Med Hyg.* 2014;55(1):17-22.
10. Kaliterna V, Kuštera M, Kaliterna P. Je li došlo vrijeme da Republika Hrvatska uvede probir na klamidiju među adolescentskom populacijom?. *Infektološki glasnik.* 2021;41(3):72-78.

11. Marušić M. Uvod u znanstveni rad u medicini. 4. izd. Zagreb: Medicinska naklada; 2008.
12. Petani R, Vulin A. Spolno ponašanje adolescenata, njihova informiranost i mišljenje o seksualnosti. *Acta Iadertina*. 2018;15(1):36-58.
13. Karabegović A. Znanje i stavovi učenika škole za medicinske sestre o spolno prenosivim bolestima. Zagreb: Hrvatsko katoličko sveučilište; 2021.
14. Trubelja M, Sambolec M. Spolno ponašanje adolescenata-usporedba adolescenata drugih i četvrtih razreda strukovne škole i gimnazije Sexual behavior of adolescents. Comparison of adolescents of second and fourth grade of vocational school and gymnasium. *Sestrinski glasnik*. 2018;23(1):18-22.
15. Dabo J, Malatestinić Đ, Janković S, Bolf Malović M, Kosanović V. Zaštita reproduktivnog zdravlja mladih – modeli prevencije. *Medicina Fluminensis*. 2008;44(1):72-79.
16. Madžarac A, Rožman J, Španić I. Utjecaj zdravstvenog odgoja na rizično seksualno ponašanje među učenicima srednjih škola The impact of health education on risky sexual behavior among high school students. *Sestrinski glasnik*. 2020;25(1):41-44.
17. Hren S. Analiza znanja studenata sestrinstva o virusnim spolno prenosivim bolestima. Koprivnica: Sveučilište Sjever; 2019.
18. Loke AY, Kwan ML, Wong YT, Wong AKY. The Uptake of Human Papillomavirus Vaccination and Its Associated Factors Among Adolescents: A Systematic Review. *J Prim Care Community Health*. 2017;8(4):349-362.

11. PRILOZI

Prilog 1. Potvrda etičkog povjerenstva Zdravstvene i veterinarske škole Dr. Andrije Štampara Vinkovci o provođenju istraživanja.

ZDRAVSTVENA I VETERINARSKA ŠKOLA
DR. ANDRIJE ŠTAMPARA VINKOVCI
H. D. GENSCHERA 16/A, VINKOVCI

KLASA: 034-08/22-01/01
URBROJ: 2196-106-01-22-16
Vinkovci, 6. srpnja 2022. god.

POTVRDA

Kojom se potvrđuje da je Ivani Bešlić za potrebe izrade diplomskog rada omogućena provedba anketiranja učenika Zdravstvene i veterinarske škole Dr. Andrije Štampara Vinkovci.

Potvrda se izdaje u svrhu izrade diplomskog rada.

Dostaviti:
I. Ivana Bešlić

Ravnatelj:
Josip Šuker, dipl. inf.

